

Финансы и кредит

УДК 37.014.543

ФІНАНСОВИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Каламбет С.В.

У статті наведено алгоритм проведення аналізу фінансового стану державного вищого навчального закладу. З'ясовується зміст основних етапів його проведення.

Ключові слова: державний вищий навчальний заклад, аналіз фінансового стану, методи аналізу, етапи аналізу.

Питання освіти, джерела її фінансування й результативності завжди перебували у центрі уваги науковців. Ці питання у різний час вивчали вітчизняні й зарубіжні учені, зокрема В. Андрієнко, Г. Артюх, Л. Батченко, Г. Бекер, Т. Боголіб, І. Дронова, В. Жамін, Т. Лев, Ю. Лисенко, В. Марцинкевич, С. Мічківський, М. Слоква, С. Струмиліним, К. Суботіна, Т. Шульц, В. Щетинін та інші. Ними були розроблені концепція людського капіталу, за якою освіта – це інвестування в індивідів, що породжує віддачу, як і будь-яке інше капіталовкладення, проведені розрахунки ефективності освіти, досліджувані проблеми правового забезпечення фінансування системи вищої освіти, тощо. Але дослідження цих науковців стосуються лише або фінансового механізму, або ними розглядаються питання впровадження нових інноваційних підходів до управління освітніми закладами.

Незважаючи на підвищену активізацію наукової думки щодо вирішення проблем економіки навчальних закладів, методологічні й методичні проблеми удосконалення аналізу фінансового стану державного навчального закладу освіти як самостійний об'єкт дослідження ще не одержали достатнього відображення у вітчизняній літературі. В той час, як розвиток ринку освітніх послуг потребує поглиблення теоретичних досліджень щодо розробки методик аналізу та визначення критеріїв оцінки ефективності діяльності вищого навчального закладу.

У фінансовому аналізі можна відокремити галузевий аспект, методика якого враховує специфіку окремих галузей економіки (промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, торгівлі і т.д.), і міжгалузевий, котрий є теоретичною і методологічною основою аналізу у всіх галузях національної економіки. Необхідність проведення галузевого аналізу обумовлена специфікою галузей виробництва. Кожна галузь суспільного виробництва в силу різного характеру має свої особливості, закони функціонування і, як наслідок, характерні для неї економічні відносини, що обумовлює необхідність розробки методики фінансового аналізу конкретної галузі економіки з обліком її характерних рис.

Освітня діяльність є найбільш специфічною галуззю національної економіки, для якої характерні свої відмінні риси. Державний навчальний заклад має всі ознаки бюджетної організації. Вищий навчальний заклад (ВНЗ), як бюджетна організація, створена державними органами України, а також органами місцевого самоврядування і фінансується із державного бюджету повністю або частково. При дефіциті державних коштів вищий навчальний заклад шукає додаткові джерела ресурсного забезпечення.

Отже, для аналізу фінансової діяльності державного вищого навчального закладу необхідно розробити власну методику аналізу, яка б враховувала механізм функціонування і управління вищою школою, різні по своїй природі фінансові ресурси вузів, а також різноманіття видів діяльності й дозволяла оцінити ефективність діяльності навчального закладу як в цілому, так і окремих його структурних підрозділів.

Методи фінансового аналізу навчального закладу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципи дослідження фінансового стану навчального закладу. Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а саме експертні оцінки і сценарії, психологічні, морфологічні, порівняльні і інші. До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності (арифметичних різниць, балансовий, дисконтування тощо)

Використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей визначення фінансового стану ВНЗ в сукупності становить методику аналізу.

Фінансовий аналіз може здійснюватися за допомогою різних моделей: описувальних - заснованих на використанні інформації з бухгалтерської звітності (система аналітичних коефіцієнтів); передбачувальних, або моделях передбачуваного, прогностичного характеру (точка критичного обсягу продаж:); нормативних, які дають можливість порівняння фактичних результатів діяльності ВНЗ із нормативними (розрахованими на підставі нормативу) інших.

Використовуючи вище означені моделі, методи, види й прийоми аналізу пропонується наступна послідовність блоків аналізу діяльності державного вузу (рис. 1).

Перший блок може включати вибір об'єкта, визначення мети і постановку задач аналізу.

Об'єкт – конкретний вищий навчальний заклад державної форми власності.

Мета підвищення ефективності діяльності навчального закладу.

Основні задачі – оцінка економічних показників, що характеризують діяльність фінансового стану вищого навчального закладу державної форми власності, визначення динаміки їх змін, виявлення резервів підвищення ефективності діяльності.

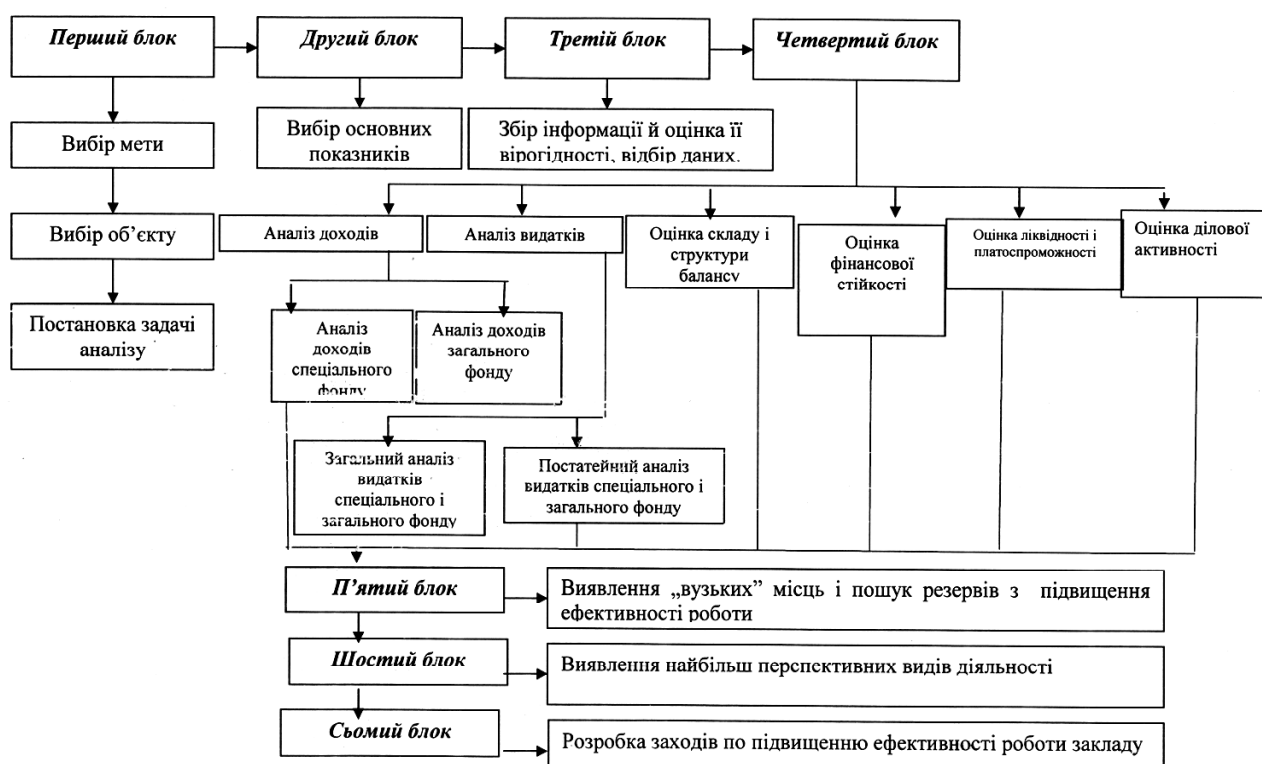


Рис. 1 – Алгоритм проведення аналізу фінансового стану діяльності державного навчального закладу

Другий блок. Вибір основних показників роботи вищого навчального закладу.

Третій блок. Збір інформації й оцінка її вірогідності, відбір даних.

Інформаційним забезпеченням фінансового аналізу: дані фінансової звітності; планова інформація; дані статистичної звітності; нормативна інформація; експертна інформація.

Четвертий блок. Безпосередній аналіз фінансово-господарської діяльності.

Аналіз діяльності ВНЗ починається з оцінки загального фінансового стану. У першу чергу проводиться аналіз доходів ВНЗ за спеціальним і загальним фондами, аналізується динаміка фінансування діяльності, а також щорічні витрати. Аналізується склад і структура балансу, фінансова стабільність, ліквідність і платоспроможність, ділова активність.

П'ятий блок. Виявлення „вузьких” місць і пошук резервів з підвищення ефективності роботи вищого навчального закладу.

Шостий блок. Визначення найбільш перспективних видів діяльності ВНЗ на основі отриманих результатів.

Сьомий блок. Розробка заходів, що сприяють підвищенню ефективності роботи ВНЗ.

Кожен блок запропонованого алгоритму дослідження фінансового стану державного ВНЗ присутній як самостійний, що вимагає більш глибокої деталізації і пророблення. Результати, отримані на окремих блоках, можуть бути економічно значимі як самі по собі, так і для використання в якості вихідних даних для подальшого аналізу. Але між тим ці блоки взаємозалежні і являють собою структуру аналізу, на підставі якої проводяться розрахунки й групування показників, що дають найбільш точну і об'єктивну картину поточного фінансового становища вищого навчального закладу державної форми власності.

Допускається, що в ході подальшої роботи над алгоритмом і методикою фінансового аналізу діяльності державного ВНЗ при виявленні необхідності в додатковій оцінці і дослідженні інформації або про якісь види діяльності ВНЗ, запропонований алгоритм може бути розширений за рахунок нових напрямків аналізу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що освіта – це суспільне явище, яке впливає на всі сфери економічного життя суспільства та є вагомим елементом на шляху досягнення високих темпів економічного зростання та добробуту суспільства. Функціонування системи освіти пов'язано з залученням і використанням значних матеріальних, фінансових і людських ресурсів. В сучасних умовах суспільство повинно мати гарантії якісного їх використання. Без аналізу фінансового стану ВНЗ неможливо прийняти необхідні управлінські рішення керівництвом ВНЗ з метою одержання найвищих результатів його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анализ хозяйственной деятельности бюджетных организаций: Учеб. пособие/ Д.А. Панков, Е.А. Головова, Л.В. Пашковская и др.; Под общ. ред. Д.А. Панкова, Е.А. Голововой. – 2-е изд., испр. – М.: Новое знание, 2003. – 409с.
2. Таркуцяк А.О. Фінансовий аналіз та управлінські рішення (на прикладі вищого навчального закладу): Навч. посібник. - К.: Вид-во Європ. університету, 2001. -201с.
3. Салига С.Я., Даций Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. -210с.